

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Альбещенко Олексій Станіславович

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПВК «ВАГНЕР» У СИСТЕМІ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ: ВІД ВОЄННОЇ ІНСТРУМЕНТАЛІЗАЦІЇ ДО КОНТРОЛЮ НАД КРИТИЧНОЮ ІНФРАСТРУКТУРОЮ ТА РЕСУРСАМИ 548

Вересюк Ольга Володимирівна

КОРУПЦІЙНІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ АДВОКАТІВ: КРИМІНОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ЕТАПУ 550

Дармонук Едуард Валерійович

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ ІЗ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЩОДО КОНТРАБАНДИ 553

Іоніди Костянтин Володимирович

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ СУДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 556

Красіловський Вадим Олександрович

ЩОДО ПЕРЕДУМОВ І ПІДСТАВ НАБУТТЯ СТАТУСУ ПРЕДСТАВНИКА ПОТЕРПІЛОГО В СУЧАСНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ 560

Маркіна Анна Валеріївна

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ПІДОЗРЮВАНИХ У ВЧИНЕННІ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ 564

Мишак Дмитро Едуардович

УЧАСТЬ ЗАХИСНИКА НА ЗАВЕРШАЛЬНИХ ЕТАПАХ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ 567

Мельник Олександр Леонідович

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ СТРОКІВ ДІЇ ОБОВ'ЯЗКІВ ОСОБИ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ 569

Нечипорук Володимир Олександрович

ЩОДО ПРЕЦЕДЕНТНОЇ ПРИРОДИ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ 572

Понурко Тарас Андрійович

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ 574

Шугалевич Ігор Васильович

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН 576

СЕКЦІЯ 11. КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ТА ПОЛІГРАФОЛОГІЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

Аркуша Лариса Ігорівна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 579

Ващук Олеся Петрівна

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ WIKIPEDIA ДЛЯ ПОШИРЕННЯ НАУКОВИХ ЗНАНЬ: ПЕРЕВАГИ ТА ОБМЕЖЕННЯ 581

Загородній Віктор Євстафійович

ДІЇ СЛІДЧО-ОПЕРАТИВНОЇ ГРУПИ НА МІСЦІ ПОДІЇ В УМОВАХ ПУБЛІЧНОГО ТИСКУ 583

Черемнова Антоніна Іванівна

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС ВІЯВЛЕННЯ ОЗНАК ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ 588

Басалюк Наталія Василівна

ЦИФРОВА АКТИВНІСТЬ КОРИСТУВАЧІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У СИСТЕМІ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ТА СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ ДОКАЗІВ (ЗА СТ. 436-2 КК УКРАЇНИ) ... 591

СЕКЦІЯ 11.

КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ТА ПОЛІГРАФОЛОГІЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

***Керівник секції:** завідувач кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології, доктор юридичних наук, професор Аркуша Лариса Ігорівна*
***Секретар секції:** доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології, кандидат юридичних наук, доцент Гресь Юлія Олегівна*

Аркуша Лариса Ігорівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології,
доктор юридичних наук, професор*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний стан організованої злочинності в Україні та світі характеризується глибинними трансформаціями, що зумовлено як прискоренням науково-технічного прогресу, так і геополітичними потрясіннями. Теоретико-методологічне осмислення цих процесів вимагає відмови від застарілих парадигм і переходу до комплексного аналізу кримінальних явищ як складних, адаптивних систем. Організована злочинна діяльність більше не є сукупністю розрізнених актів насильства; вона перетворилася на мережевий бізнес-механізм, що інтегрується в легальні економічні структури, використовує цифрові інструменти для маскування та активно експлуатує кризові стани суспільства [2].

Аналіз матеріалів слідчої практики свідчить, що виявлення та розслідування проявів організованої злочинності ґрунтується на системі принципів, серед яких ключове місце посідають наукова обґрунтованість, суворота законності та обумовленість методичних рекомендацій специфікою обставин, що підлягають установленню. Криміналістична методика розслідування в цій сфері являє собою впорядкований комплекс положень, що охоплює криміналістичну характеристику проявів злочинної діяльності, типові слідчі ситуації, версії та алгоритми первинних і подальших слідчих (розшукових) дій.

Основним елементом криміналістичної характеристики є спосіб вчинення злочину, який у випадку організованої діяльності включає етап тривалої підготовки, розподілу функціональних ролей, створення системи захисту від викриття та розробку схем легалізації доходів, отриманих в такій діяльності. На відміну від ситуативної співучасті, організована злочинність передбачає наявність своєрідної «кримінальної програми» – усвідомленого плану на вчинення невизначеної кількості злочинів протягом тривалого часу. Саме це, на наш погляд, створює

особливу обстановку вчинення, де сліди злочину часто розпорошені в інформаційному просторі або приховані під вигляд легальних господарських операцій.

Методологічний підхід до розслідування вимагає розуміння структури «системи захисту» злочинних угруповань. Ця система включає не лише фізичну охорону лідерів, а й розгалужену мережу корупційних зв'язків, використання фахівців у сфері ІТ та фінансів для приховування транзакцій, а також стратегії активної протидії слідству шляхом тиску на свідків та дискредитації правоохоронних органів. Таким чином, методологія виявлення має бути спрямована на вивчення внутрішньої структури групи, а не лише на фіксацію окремих епізодів її діяльності.

Аналіз сучасного стану протидії проявам організованої злочинності свідчить, що воєнний стан в Україні став потужним каталізатором для відповідних змін (трансформації) кримінального середовища. Організовані злочинні угруповання продемонстрували високу адаптивність, миттєво переорієнтувавши свої ресурси на експлуатацію нових вразливостей держави та суспільства. Теоретичний аналіз цього періоду дозволяє виділити перехід від традиційних проявів організованої злочинної діяльності до складних схем у сферах, що критично залежать від державного регулювання в умовах війни.

Таким чином, спостерігається інтенсивне проникнення криміналітету у сфери оборонних закупівель, діяльність військово-лікарських комісій (ВЛК) та органи прикордонного контролю. Злочинні угруповання використовують хаос перших місяців війни та подальші логістичні складнощі для організації контрабанди зброї, підакцизних товарів (пального, тютюну) та махінацій із гуманітарною допомогою. Останнє є особливо цинічним проявом, де допомога, призначена для постраждалих від бойових дій, викрадається або реалізується через комерційні мережі за фіктивними документами [2].

Суттєвим соціальним наслідком діяльності злочинних угруповань в цей період є легітимізація тіньових практик та поширення правового нігілізму. Організована злочинність виступає як інструмент корупційного впливу на політичні та економічні процеси, підриваючи довіру до інститутів влади в момент, коли ця довіра є критично важливою для виживання нації.

Також слід відмітити, що сучасне кримінальне угруповання дедалі частіше формується не за територіальним принципом, а за принципом володіння певними технологічними компетенціями [3]. Онлайн-простір став не просто інструментом, а повноцінним середовищем існування для організованих мереж. При цьому організована злочинність виступає як прокси-сила для гібридних загроз, співпрацюючи з іноземними спецслужбами для підриву економіки та соціального спокою держав. Крім того, спостерігається тенденція використання штучного інтелекту (ШІ) для створення дипфейків у шахрайських схемах, автоматизація кібератак на критичну інфраструктуру та використання блокчейну для створення анонімних фінансових потоків. Спостерігається перехід від жорстких ієрархій до гнучких структур, де окремі «вузли» (хакери, фінансисти, логісти) можуть

співпрацювати над конкретним проектом, не знаючи реальних лідерів злочинного угруповання.

Можливо констатувати, що епідемія онлайн-шахрайства, за прогнозами експертів, найближчим часом випередить усі інші види проявів організованої злочинної діяльності за обсягами завданих збитків. Використання ІІІ дозволяє злочинцям масштабувати операції соціальної інженерії до безпрецедентних розмірів, враховуючи та використовуючи вразливі верстви населення, включаючи біженців та родини військовослужбовців.

Організована злочинність в Україні перебуває у стані «військової мутації». Вона активно використовує дестабілізацію, цифровізацію та корупційні лазівки для зміцнення свого впливу. Однак, поєднання високої професійної тактики розслідування, сучасних технологій аналізу та неухильного дотримання стандартів прав людини дає можливість не лише виявляти, а й ефективно демонтувати найскладніші сучасні прояви організованої злочинної діяльності, виявлення та розслідування якої має розглядатися як складова національної безпеки, що вимагає постійного наукового супроводу та швидкої адаптації до нових викликів.

Список використаних джерел:

1. Войтович Н. Ф. Організована злочинність в умовах воєнного стану: сучасні виклики та наукові орієнтири. *Успіхи і досягнення у науці*. 2025. № 9(19). С. 50-61. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/45387/1/1.pdf>
2. The EU Strategy to tackle Organised Crime 2021-2025. URL: https://www.unodc.org/cld/en/treaties/strategies/european_union/eu0006s.html
3. EU-SOCTA 2025. European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment. URL: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU-SOCTA%202025%20-%20Executive%20Summary.pdf>

Ключові слова: організована злочинність, угруповання, національна безпека, корупція, цифровізація, воєнний стан.

Key words: organized crime, criminal group, national security, corruption, digitalization, martial law.

Ващук Олеся Петрівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології, доктор
юридичних наук, професор*

ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ WIKIPEDIA ДЛЯ ПОШИРЕННЯ НАУКОВИХ ЗНАЬ: ПЕРЕВАГИ ТА ОБМЕЖЕННЯ

Умови трансформації сучасного інформаційного простору, що характеризуються стрімкою цифровізацією, глобалізацією наукових комунікацій та зростанням ролі відкритого доступу, зумовлюють необхідність переосмислення тради-